

JELEN EVROPSKÝ

NAUČNÁ STEZKA HEŘMANOV JELEN EVROPSKÝ (*Cervus elaphus*) zastávka č. 12

Tento projekt vznikl za vzájemné spolupráce a podpory Obecního úřadu Heřmanov a Eko farmy Zelené údolí.

Jelen evropský se vyskytuje na rozsáhlém území Evropy, na Kavkaze, v malé, západní a střední Asii a izolovaně také na území mezi Marokem a Tuniskem, což z něj činí jediný druh jelena v Africe. Člověkem byl později zavlečen i do jiných částí světa, např. do Austrálie, na Nový Zéland nebo do Chile a Argentiny.

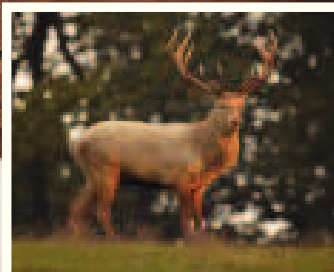
V minulosti se předpokládalo, že obývá i území Severní Ameriky, díky DNA testům je však dnes populace žijící na tomto území považována za zcela samostatný druh – jelen wapiti.

Jelen lesní patří mezi největší zástupce své čeledi. Samci dorůstají 175 – 230 cm a jejich hmotnost se pohybuje mezi 160 – 240 kg. Samice jsou oproti samcům značně menší, dorůstají 160 – 210 cm a dosahují hmotnosti mezi 120 – 170 kg. Ocas přitom měří 12 – 19 mm a v kohoutku dosahují výšky 120 až 150 cm. Velikost i hmotnost je však velmi proměnlivá a viditelně se liší mezi jednotlivými poddruhy, kdy největší (C. e. elaphus) může vážit až 500 kg, oproti tomu jeleni žijící v méně příznivých podmínkách mohou dorůstat pouhých 70 cm a vážit sotva 100 kg.

Přes léto má jelení srst obvykle hnědou barvu s rudějším nádechem a u samců je většinou navíc patrná i prodloužená srst na krku.

Nejtypičtějším znakem pro samce jsou parohy, které každý rok, obvykle na konci zimy v březnu až dubnu, shazuje.

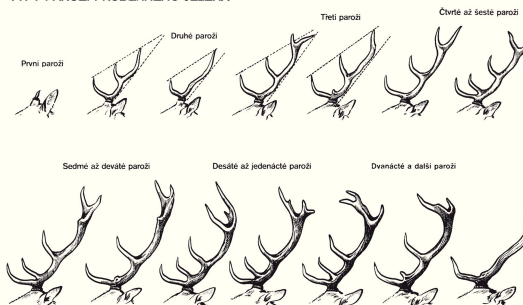
Pár týdnů po shozu začínají jelenovi růst parohy nové. Ty jsou po celou dobu svého vývinu porostlé jemnou ochranou sametovou vrstvou kůže/lýčím/, kterou jelen po dokončení růstu parohu odírá /vytlouká/ o mladý lesní porost s dostatkem mízy. Parohy jsou tvořeny kostí, která může denně vyrůst v průměru o 2,5 cm.

Ukázka vývoje parohu

U dospělých samců se na parozích navíc objevují výrůstky, kterým se odborně říká výsady, a které s přibývajícím věkem rostou a přibývají. Samec v prvním roce je kolouch a je bez parozí. V druhém roce mu roste první jednoduché parozí /je tzv. na první hlavě/ bez výsad a podle jeho tvaru se mu říká špičák. Třetím rokem věku /je na druhé hlavě/ se může většinou pochlubit minimálně jednou výsadou, která se nazývá očník, a on se pak v myslivecké mluvě označuje jako vidlák. Druhá výsada se označuje jako nadočník. Třetí (vyvíjí se však jako druhá v pořadí) pak jako opěrák; samci s ní se poté nazývají šesteráci. Rozvětvené zakončení parohu se za výsadu již nepovažuje a označuje se jako koruna. Jelen se nazývá dle součtu výsad /6 na každém parohu znamená dvanáctěráka, atd./ a pokud je počet výsad nepravidelný nazývá se dle parohu s větším počtem výsad /5 a 6 výsad má nepravidelný dvanáctěrák/.

TYPY PAROŽÍ PRŮBĚRNÉHO JELENA

Způsob života

Samci se mimo říji zdržují většinou samostatně, samice naopak ve skupinách, které mohou čítat až 50 jedinců. Aktivní bývá obvykle až za soumraku, kdy ho můžeme vidět při pastvě na lesních paloučích. Dosahují rychlosti 40 km/h, krátkodobě i 78 km/h.

Samci jelena lesního jsou během říje charakterističtí svým hlasitým troubením, při kterém se snaží upoutat pozornost samic a udržet tak své stádo pohromadě. Tento jev můžeme nejčastěji zaslechnout při svítání nebo naopak při soumraku, kdy jsou jeleni neaktivnější. Samotné troubení však používají i při soubojích mezi sebou, kdy se snaží pomocí svých parohů vyhnat svého konkurenta od blízkosti samic.

Samice pohlavně dospívají druhým rokem života a březost u nich trvá 240 – 262 dnů. Rodí 1, vzácně až 2 mláďata vážící přibližně 15 kg, která jsou několik prvních dnů po narození skrytá v travnatém porostu. Po dvou týdnech jsou kolouši schopni se připojit ke stádu, ale na matce jsou závislí po dobu 3 měsíců. Jejich charakteristické bílé skvrnění obvykle mizí koncem léta, ale poměrně často se stává, že několik bílých skvrn je na srsti mladých jelenů patrných ještě následující rok.

Ve volné přírodě se jelen lesní dožívá průměrně 10 – 13 let, v zajetí se může dožít i více než 20 let.